

12. Засідання Комітету SI для Латинської Америки та Карибського басейну, Ла Романа, Домініканська Республіка 3-4 Червня 2022 р. URL: <https://www.socialistinternational.org/committees/latin-america-and-the-caribbean/meeting-of-the-si-committee-for-latin-america-and-the-caribbean-la-romana-dominican-republic/> (дата звернення: 11.11.2022).

13. Засідання Ради СІ в Женеві Наша відданість гуманітарним та стійким рішенням глобальних проблем 7-8 Липня 2022 р. URL: <https://www.socialistinternational.org/councils/meeting-of-the-si-council-in-geneva/> (дата звернення: 11.11.2022).

14. Засідання Комітету SI для Кавказу і Чорного моря 21-22 Жовтня 2022 року URL: <https://www.socialistinternational.org/committees/cis-the-caucasus-and-the-black-sea/meeting-of-the-si-committee-for-the-caucasus-and-the-black-sea/> (дата звернення: 11.11.2022).

Топчій О.С.
старший викладач кафедри політичних технологій
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

НІКОПОЛЬСЬКИЙ СУБРЕГІОН НА ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНІЙ МАПІ УКРАЇНИ

З огляду на триваючу повномасштабну воєнну агресію росії проти України на нашу думку актуальним є звернення до минулого та сучасності тих регіонів нашої країни, які в даний час безпосередньо стали полем битви, лінією фронту та переднім краєм новітньої україно-російської війни. Саме до таких локацій і належить Нікопольщина.

Відповідно до словника Webster під терміном “субрегіон” мається на увазі територію, що є складовою частиною великого регіону в цілому, в даному випадку - Придніпров'я [1]. Під Нікопольщиною ми розуміємо Нікопольський район який створено відповідно до постанови Верховної Ради України № 807-ІХ від 17 липня 2020 року. [2]

До проведення адміністративно-територіальної реформи 2020 року територія району входила до складу Нікопольського та Томаківського районів, ліквідованих тією ж постановою. В результаті цих територіальних змін відбулось значне збільшення площі адміністративно-територіальної одиниці з центром в Нікополі. В тому числі і берегової лінії - межі району простягнулися вздовж Каховського водосховища безпосередньо до кордонів Запорізької області. В даний час південна межа району та акваторія Каховського водосховища являють собою лінію фронту оскільки на протилежному боці водоймища знаходяться окупаційні війська російської федерації.

Для кращого розуміння місця Нікопольщини на історико-політичній мапі України необхідно звернутись до минулого даного субрегіону. Територія району була залюднена вже в стародавні часи. Про появу тут людини в даній свідчать знайдені археологами артефакти, що датуються IV тисячоліттям до н.е. Дослідження курганів скіфо-сарматської доби відкрили світові унікальні знахідки цього періоду. Найвідомішою з них стала знайдена видатним археологом Б. Мозолевським в кургані Товста Могила золота пектораль - прикраса скіфських царів. Наявність на території району низки поховань (кургани Чортмлик, Лугова могила та ін.) скіфської знаті дає підстави стверджувати, що ця місцевість виокремлювалась серед інших, можливо, навіть сакралізувалась. Вчені визначають її назву як Геррос [3, с. 7]. Де-факто це був некрополь для тогочасної аристократії, верхівки скіфського суспільства.

Протягом майже тисячоліття (з IV по XIV ст.) на території району мешкала низка кочових народів, що поетапно змінювали один одного - гуни, авари, булгари, хозари, угри, печеніги, половці та ногайці. Вигідне географічне положення сприяло утвердженню на цих теренах торгівлі. А саме - тут перетинались два найважливіші міжнародні торгівельні тракти - шлях “з варяг у греки”, що поєднував Скандинавію з Візантією та “соляний” до Криму.

Козацька колонізація земель за порогами Дніпра поклала початок новій епосі в історії досліджуваного нами субрегіону. Виникнення козацтва, міграція на землі Великого Лугу та, ширше, залюднення просторів Дикого поля, його

господарське освоєння змінили етнічну, соціальну та економічну палітру Півдня України, сприяли розширенню української етнічної території, появи самобутньої форми державності - козацької християнської республіки. Саме в цей проміжок часу - наприкінці XVI століття на місці сучасного Нікополя існувала козацька переправа через Дніпро — Микитин Ріг. Згодом тут локалізувалась Микитинська Січ та виникло поселення під назвою Микитин перевіз. Саме на цій Січі Б. Хмельницького було обрано гетьманом і розпочато повстання, що згодом переросло у національно-визвольну революцію та мало наслідком утворення першої української держави Нового часу - Війська Запорізького. Разом з тим українська революція змінила політичну палітру Центрально-Східної Європи та справила величезний вплив на європейський контингент в цілому.

Нікопольщину справедливо називають столицею запорізьких Січей адже п'ять із восьми козацьких твердинь локалізовані в межах досліджуваного району.

Після ліквідації царським урядом козацького устрою поселення Микитин перевіз у 1782 році було перейменоване на Нікополь. В ньому проживали переважно колишні козаки.

В XIX ст. під час промислового перевороту в Нікополі та прилеглих територіях з'являються перші промислові підприємства. Так, в 1832 році розпочав свою роботу цегляний завод. Згодом почали роботу тютюнові, салотопні підприємства, розвивалися судноплавство, торгівля. 1836 року засновано цех вільних матросів, що здійснював транспортування товарів та сировини водою. Величезний вплив на весь субрегіон справив початок промислового добування марганцевої руди. Згодом на Нікопольщині з'явиться і однойменне поселення шахтарів відповідного профілю. Поява залізниці на початку XX століття поєднала Нікополь та околиці з іншими промисловими центрами - Олександрівськом та Кривим Рогом.

В добу Української революції 1917-1921 рр. політична ситуація в Нікопольському субрегіоні характеризувалася перманентною нестабільністю і залежала від загальної ситуації в державі. Не сприяла стабільності і часта зміна

влади в революційні роки, політична боротьба, антилюдяна політика окремих режимів зокрема, більшовицького. Так, яскравим прикладом боротьби місцевого населення проти заходів більшовицької влади в царині продовольчої політики було Троїцьке повстання, що спалахнуло на Нікопольщині в червні 1919 року. На жаль, воно було придушене угорськими та китайськими збільшовизованими частинами [4].

1920-ті - 1930-ті роки на Нікопольщині позначені, як і в цілому по УСРР, здійсненням політики індустріалізації та колективізації, що призвела до демографічних втрат серед населення краю які вимірюються тисячам людських життів. Насамперед йдеться про голоди 1921-1923 рр та 1932-1933 рр. Така політика являла собою неприкритий геноцид стосовно мешканців міста та району. Останній було утворено в 1923 р. В рамках політики індустріалізації на території районного центру в 1935 році почав роботу промисловий гігант - Нікопольський південнотрубний завод, який був одним з найбільших виробників прокатних труб у Радянському Союзі.

Після німецької окупації під час Другої світової війни Нікополь в 1950—1980-х роках стає значним, потужним промисловим центром в основі якого лежить металургія і обробка металів та виробництво трубопрокату. Від 1958 року бере свій початок історія головного промислового гіганта міста та району - Нікопольського заводу феросплавів. Даний завод є найбільшим виробництвом свого профілю на європейському континенті та другим за розміром у світі.

З проголошенням Незалежності України далися ознаки певні труднощі в усіх сферах суспільного життя та економіки, що поступово мало наслідком депопуляцію населення Нікополя та району. Певна стабілізація соціальної сфери та роботи місцевих підприємств спостерігалась на початку 2000-х років і перше десятиліття нового, XXI століття.

Після 24 лютого 2022 року життя в країні та субрегіоні кардинально змінилося. На щастя, район не опинився в безпосередній окупації проте, фактично знаходиться на передовій російсько-української війни оскільки знаходиться в безпосередній близькості від захопленого міста атомників -

Енергодару та прилеглої території. Російські війська з середини літа здійснюють перманентні обстріли територіальних громад Нікопольщини. Сторони розділяє лише акваторія Каховського водосховища. При цьому російська армія порушує правила і звичаї війни та ігнорує міжнародне право розміщуючи свої засоби враження на території Запорізької атомної електростанції - найбільшої в Європі.

Таким чином, можемо констатувати, що Нікопольський субрегіон в силу цілої низки чинників є стратегічно важливою складовою Придніпровського регіону і України в цілому та поряд з іншими куточками нашої країни займає своє достойне місце на її історико-політичній мапі та вносить свій вклад у боротьбу проти російської агресії.

Вдале географічне розташування, надзвичайно багате та давнє минуле (по суті від Античності і раніше), козацькі традиції та непересічний економічний потенціал роблять Нікопольщину на сьогоднішній день фактором стабільності на Півдні України, чинником стримування агресії та плацдармом для подальшої боротьби та звільнення українських окупованих територій. Як і в давні часи сучасні козаки - воїни ЗСУ, добровольці та волонтери боронять кордони нашої країни від новітніх загарбників.

Список використаних джерел:

1. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/subregion>
2. <https://web.archive.org/web/20200721124601/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>
3. Пам'ятки історії та культури міста Нікополь (За матеріалами «Зводу пам'яток історії та культури України») / Упорядкування: Голубчик Л. М., Колесник О. С., Царенко Т. А. Автори статей: Грибовський В. В., Жуковський М. П., Колесник О. С., Лиштва Н. Ю., Маріна З. П., Труш І. Б., Цимлякова Т. М., Чирич Л. М., Шейміна Н. М. – Д.: Журфонд, 2018. 288 стор.
4. <https://nikopolmuseum-1919.jimdofree.com/>